Profesiju topā – zaļie un viedie

Dzīvosim zaļāk, ilgāk un vairāk virtuālajā vidē – daļa no šīm dzīvesveida pārmaiņām atspoguļojas darba tirgus pieprasījumā

ASV darba tirgū tādās jomās kā veselības aprūpe, biznesa pakalpojumi, atpūta, viesmīlība, būvniecība, ražošana un mazumtirdzniecība pašlaik ir nodarbināti 66%. Līdz 2020. gadam šo nozaru īpatsvars pieaugs līdz 85%, prognozē *McKinsey Global Institute*. Mainīsies arī darba saturs un formas – darba tirgū pieaugs specializācija, cilvēki vairāk strādās virtuāli, palielināsies daļlaika un uz uzdevumiem orientēta nodarbinātība, raksta *TIME Moneyland*.

Līdzīgas prognozes ir arī ES. Tiek prognozēts, ka pieaugs zaļo un zināšanu ietilpīgo darbavietu īpatsvars, darba tirgus kļūs efektīvāks un elastīgāks, palielināsies darbaspēka profesionālā un ģeogrāfiskā mobilitāte. Tomēr vidējā termiņā līdz 2016. gadam straujš darbaspēka pieprasījuma pieaugums Eiropā nav sagaidāms, prognozē Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centrs. ES izvirzījusi mērķi līdz 2020. gadam palielināt nodarbinātību, lai 75% iedzīvotāju 20 – 64 gadu vecumā būtu nodarbināti un lai 40% jaunākās paaudzes cilvēku būtu augstākā izglītība.

Latvijā darba tirgus prognozes nav ļoti spožas. Straujš pieprasījums pēc darbaspēka līdz 2016. gadam nav gaidāms. Ekonomikas ministrijas ziņojumā par prognozēm vidējā termiņā teikts, ka darbaspēka piedāvājums pārsniegs pieprasījumu iedzīvotājiem ar augstāko izglītību un mazkvalificētiem iedzīvotājiem. Vislielākais pārsvars pār pieprasījumu būs iedzīvotājiem ar augstāko izglītību sociālajās, komerczinībās un tiesību zinībās. Savukārt ar vidējo izglītību tas būs tuvs līdzsvara stāvoklim. Iespējams, ka var pietrūkt speciālistu ar vidējo profesionālo izglītību inženierzinātņu, ražošanas un būvniecības, kā arī lauksaimniecības jomā. Latvijas darba tirgu būtiski ietekmē arī darbspējīgo cilvēku emigrācija un novecošana.

ASV ir izvirzījusi mērķi līdz 2020. gadam izveidot 21 milj. darba vietu. *McKinsey Global Institute* kopā ar *TIME Moneyland* izveidojis profesiju sarakstu, pēc kurām līdz 2020. gadam strauji pieaugs pieprasījums. DB jautāja Latvijas augstskolām un nozaru profesionāļiem, vai šīs jomas ir aktuālas arī Latvijā.

Signe Knipše

«Viedo» tehnoloģiju izgatavotāji

«Viedās» tehnoloģijas ir pamatā daudziem ikdienā lietotajiem priekšmetiem, sākot ar viedtālruņiem un beidzot ar dūmu detektoriem. Pašlaik ir liels pieprasījums pēc augsti izglītotiem darbiniekiem.

▸ **Leonīds Ribickis, RTU rektors, profesors:**

Nupat piedalījos Pasaules zinātnes forumā Budapeštā. Tur kā svarīgākās nozares, kur būs vajadzīgi speciālisti, tika minētas enerģētika un alternatīvo enerģijas resursu inženierija, informācijas un komunikācijas tehnoloģija, vides tehnoloģijas, dzeramā ūdens inženierija un līdzīgas.

Ģenētikas konsultants

Cilvēki vēršas pie ģenētikas konsultantiem ar iedzimtām slimībām, arī jautājumos, kas ir saistīti ar ģimenes plānošanu.

▸ **Jānis Gardovskis, Rīgas Stradiņa universitātes rektors, profesors:**

Zinātnes atklājumi apliecina iedzimtības nozīmīgo lomu slimību cēloņu atklāšanā, piemēram, virknē onkoloģisko saslimšanu. Latvijā tiek veikti virkne starpdisciplināru pētījumu pārmantotā vēža izpētē, kas apliecina ģenētisko nosacījumu nozīmi. Arī dažādie modernās pasaules blakus efekti, piemēram, vides piesārņojums ilgtermiņā var veicināt dažādu iedzimtu patoloģiju veidošanos. Nepieciešamību pēc ģenētiķiem nosaka arī cilvēku vēlme veidot kvalitatīvu veselību saviem pēcnācējiem – plānojot bērnus, topošie vecāki biežāk interesējas par dažādām ģenētikas analīzēm. Tāpēc pilnīgi piekrītu, ka nākotnē pieprasījums pēc ģenētiķiem pieaugs. Rīgas Stradiņa universitāte jau vairākus gadus piedāvā apgūt specialitāti rezidentūrā Ģenētiķis.

Patentu advokāts

Saasinoties dažādu tehnoloģiju cīņām par patentiem, pieaugs vajadzība pēc cilvēkiem, kas orientējas patentu likumdošanā.

▸ **Ineta Krodere-Imša, zvērināta advokāte:**

ASV šo pieprasījumu nosaka tas, ka šī gada septembrī ASV prezidents parakstīja jaunu ASV Izgudrojumu likumu. Latvijā nav pamata domāt, ka tieši patenttiesību jomā būs īpašs pieprasījums pēc kvalificētu patentadvokātu darba, jo, pirmkārt, Latvijā ir tikai dažas jomas (farmācija, augstās tehnoloģijas), kur vērojami patentspējīgi izgudrojumi. Otrkārt, izgudrojumu patentēšana ir ārkārtīgi dārga. Tāpēc Latvijas izgudrotāji vai izgudrojumu īpašnieki pārdod nepatentētus izgudrojumus uz ārvalstīm par daudz zemāku cenu, nekā saņemtu par patentiem. Ir gan arī atsevišķi izņēmumi inovatīvo tehnoloģiju jomā, kur tiek piesaistīti investoru līdzekļi, lai patentētu izgudrojumus Latvijas uzņēmumu vārdā un sāktu to komercializāciju. Ja Latvijā veiksmīgāk funkcionēs tandēms «unikāls izgudrojums inovatīvo tehnoloģiju jomā + finanšu investīcijas», tad varētu palielināties arī pieprasījums pēc patentadvokātiem. Otrs priekšnoteikums varētu būt, ja Eiropā veiksmi gūs ASV lobētā pozīcija par datorprogrammu kā atsevišķu izgudrojumu patentēšanu.

Ilgtspējības profesionālis

Mūsdienu laikmetā, kur sabiedrība ir «apsēsta» ar ekoloģisko domāšanu, valdību regulācijas un vides aizsardzības normatīvi var kļūt par īstiem džungļiem. Tāpēc ir nepieciešami kvalificēti speciālisti, kas šajā jomā spētu labi orientēties.

▸ **Juris Vanags, Vides, bioenerģētikas un biotehnoloģijas kompetences centra valdes loceklis:**

Pieprasījums pēc ilgtspējas speciālistiem izriet no dabas resursu deficīta. Pasaules dabas resursi, jo īpaši enerģijas un pārtikas resursu nav pietiekami daudz, lai turpinātu esošo dzīves veidu un patēriņa tempu. Līdz ar to pāreja uz ilgstpējīgu ekonomiku nav kaprīze, bet gan izdzīvošanas nepieciešamība. Latvijā pieprasījumu pēc ilgtspējas speciālistiem noteiks Latvijas ekonomiskās attīstības virzība un politiskie lēmumi. Ja mēs aizrausimies ar ekonomisko ugunsgrēku dzēšanu un caurumu aizlāpīšanu, tad pāreja uz ilgtspējīgu tautsaimniecību aizkavēsies. Ja Latvija ies attīstīto valstu ceļu, tad pieprasījums pēc ilgtspējas speciālistiem pieaugs. Domāju, ka pirmām kārtām pieaugs nepieciešamība pēc vides speciālistiem, profesionāļiem alternatīvās enerģijas, biotehnoloģiju, nanotehnoloģiju, kā arī IT jomā.

Plašāk par to, vai Latvija spēs sagatavot «zaļos speciālistus» DB ziņoja 11.07.2011.

Kiberdrošības speciālists

2011. gadu varētu nodēvēt par hakeru gadu, jo pasaulē pieaudzis datoruzbrukumu skaits kompānijām, organizācijām un valstu valdībām. Tas nozīmē milzīgu pieprasījumu pēc datu drošības speciālistiem.

▸ **Signe Bāliņa, Latvijas Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas asociācijas prezidente**

Kiberdrošības speciālista profesija ir pieprasīta un pieprasījums augs. Jo vairāk pakalpojumi tiek pārcelti uz elektronisko vidi, jo aktīvāk tajā sāk darboties arī dažādi likumpārkāpēji. Pieprasījums ir pēc kvalificētiem kiberdrošības speciālistiem, nevis jebkuras kvalifikācijas IT speciālistiem, kas aizpilda kiberdrošības speciālista štata vietu. Šī profesija prasa ne tikai izglītību, bet arī pieredzi, un noteiktas personiskās kvalitātes un spējas. Latvijā pagaidām nav izveidota īpaša studiju programma kiberdrošības speciālistu sagatavošanai, bet esošās datorikas studiju programmās, piemēram, LU un RTU, tiek iekļauti atsevišķi datorsistēmu drošības kursi. Mūsu studentiem ir pieejamas citu valstu universitāšu programmas, piemēram, Tallinas Tehniskās universitātes maģistra programma un specializēti kursi.

Vecu cilvēku aprūpētājs

Tuvāko divdesmit gadu laikā katrs piektais ASV iedzīvotājs būs vecāks par 65 gadiem, un 90% no tiem būs dažādas hroniskas slimības. Sabiedrība strauji noveco arī Eiropā un Latvijā.

▸ **Jānis Gardovskis, Rīgas Stradiņa universitātes rektors, profesors:**

Attīstoties veselības aprūpei un cilvēkiem vairāk sākot domāt par savu veselību, iedzīvotāju mūža ilgums pieaug. Līdz ar to *Time* prognozes ir reālas – pieprasījums pēc vecu cilvēku aprūpes speciālistiem Latvijā pieaug jau tagad. Jau pašlaik Latvijā ir nepieciešami šādi speciālisti, tāpēc RSU piedāvā topošajiem ārstiem apgūt rezidentūrā specialitāti geriatrs - tas ir medicīnas speciālists cilvēka novecošanās jomā.

Statistiķis

Pasaules kompānijas iegūst milzīgu daudzumu datu, taču tām ir maza nojausma, kā tos izmantot, raksta *Time*.

▸ **Inese Bula, LU Fizikas un matemātikas fakultātes profesionālās studiju programmas Matemātiķis – statistiķis direktore:**

Pieprasījums pēc statistiķiem varētu palielināties, jo datu uzkrāšana ar jaunām tehnoloģijām ir kļuvusi daudz vienkāršāka. Tās arī nodrošina datu pieejamību daudz lielākam cilvēku skaitam. Līdz ar iestāšanos ES pieprasījums pēc Latvijas statistikas datiem ir palielinājies. Matemātiķa statistiķa profesiju var apgūt LU Fizikas un matemātikas fakultātē. Katru gadu programmu absolvē ap 15 – 20 studentu. Tā kā programma ir ar matemātisku ievirzi, studētgribētāju nav daudz.

Vertikālie lauksaimnieki

Līdz 2050. gadam pasaules iedzīvotāju skaits sasniegs deviņus miljardus, 80% no tiem dzīvos pilsētās. Savukārt dabas resursu pārmērīgā izmantošana un piesārņojums sagādās ievērojamas problēmas, tāpēc popularitāti iemantos daudzstāvu ēkās izvietotas siltumnīcas.

▸ **Zinta Gaile, LLU Lauksaimniecības fakultātes dekāne:**

Latvijā nav jāuztraucas, ka tiks būvētas vertikālās siltumnīcas, jo mums ir lielas neizmantotas lauksaimniecības zemes. Pat pārāk neintensificējot procesus, Latvijā var saražot daudz vairāk pārtikas nekā pašreiz, lai tikai būtu pircēji, kas šo pārtiku izmanto. Patīkams ir *Time* minētais fakts, ka būs vajadzīgi izglītoti speciālisti, lai saražotu vairāk pārtikas.